ՀՀ ԼՈՌՈՒ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

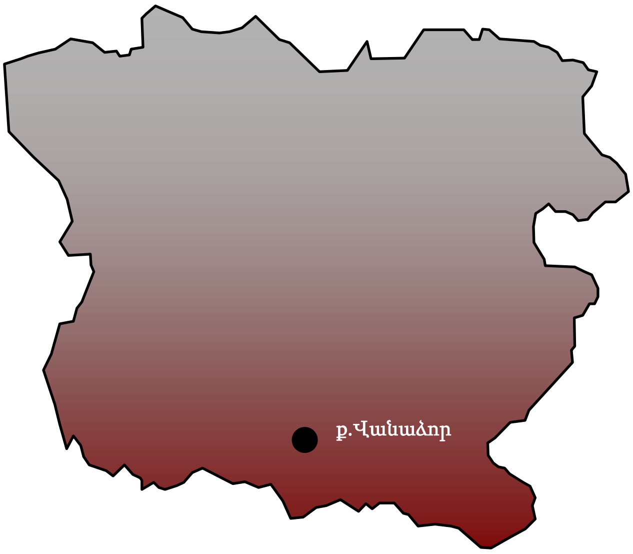

Մարզկենտրոնը՝
ք. Վանաձոր

Տարածաշրջանները՝
Սպիտակ,
Ստեփանավան,
Տաշիր,
Թումանյան,
Գուգարք

Քաղաքները՝
Վանաձոր,
Սպիտակ,
Ստեփանավան, Ալավերդի,
Տաշիր,
Ախթալա,
Թումանյան,
Շամլուղ

Տարածքը	3789 քառ. կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	12.7 %
Քաղաքային համայնքներ	8
Գյուղական համայնքներ	105
Քաղաքներ	8
Գյուղեր	122
Բնակչության թվաքանակը 2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	282.1 հազ. մարդ
այդ թվում՝	
քաղաքային	165.4 հազ. մարդ
գյուղական	116.7 հազ. մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը, 2010թ.	8.6 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	58.6 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	251198 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	42120 հա

Մարզում ծովի մակերևույթից բարձրագույն կետը Թեժ լեռան գագաթն է (3101մ), ամենացածրը՝ Դեբեդ գետի ստորին հոսանքի շրջանը (մոտ 390 մ):

Մարզի տնտեսության առաջատար ճյուղերը ***գյուղատնտեսությունն ու արդյունաբերությունն են:***

Գյուղատնտեսության ոլորտում առանձնանում են հացահատիկի, կարտոֆիլի, բանջարեղենի և անասնաբուծական մթերքի ***արտադրությունները:***

Մարզի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, մասնավորապես՝մետաղագործական արդյունաբերություն և սննդամթերքի արտադրություն ճյուղերը :

Մարզի տարածքի կենտրոնական մասով անցնում է ՀՀ գլխավոր երկաթուղին:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի):

2010թ. ՀՀ Լոռու մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն ՝ 7.3 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 6.6 %,
- շինարարություն ՝ 3.5 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 2.0 %,
- ծառայություններ՝ 1.8 %:

Վանաձոր

Վանաձոր քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 105.0 հազ. բնակիչ) գտնվում է Փամբակ և Բազում լեռնաշղթաների միջլեռնային գոգավորությունում, Տանձուտ և Փամբակ գետերի միախառնման վայրում, ծովի մակերևույթից 1350 մ բարձրության վրա: Հեռավորությունը Երևանից ավտոխճուղով 115 կմ է, երկաթուղով՝ 224 կմ: Քաղաքի միջով հոսում են Տանձուտ և Վանաձոր գետերը:

Երբեմնի արդյունաբերական հզորություններով հարուստ ու միաժամանակ առողջարանային կենտրոն համարվող քաղաքն այսօր փորձում է վերագտնել իր նախկին տեսքը և վերականգնել իր նախկին համբավը:

Որոշ ընդհատումներով գործում է քաղաքի ***քիմիական համալիրը:*** Քաղաքում գործում են բազմաթիվ մանր ու միջին արտադրական այլ ձեռնարկություններ, առավել քաղաքակիրթ ձև են ստանում առևտուրն ու ծառայությունների մատուցումը, տարբեր ֆինանսավորման աղբյուրների հաշվին կատարվում են բնակարանային և արդյունաբերական շինարարության աշխատանքներ:

Սպիտակ

Սպիտակ քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 15.3 հազ. բնակիչ, հեռավորությունը Երևանից 95 կմ է) գտնվում է Փամբակ գետի ափին, Երևանից 95 կմ, իսկ մարզ-կենտրոնից 20 կմ հեռավորության վրա: Զբաղեցնում է 1400 հա տարածք: Քաղաքով են անցնում Երևան–Թբիլիսի միջպետական նշանակության ճանապարհին ու երկաթուղին:

Սպիտակ քաղաքը մինչև 1988թ. ***արդյունաբերական*** կենտրոններից էր: Քաղաքում գործում էին հանրապետության միակ շաքարի գործարանն ու վերելակաշինական գործարանը: Ներկայումս քաղաքում գործում են փոքր ու միջին արտադրական որոշ ձեռնարկություններ, բնակչության հիմնական մասն զբաղվածությունն է գտնում գյուղատնտեսության ոլորտում:

Ստեփանավան

Ստեփանավան քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 15.8 հազ. բնակիչ) զբաղեցնում է 1666 հա տարածք, գտնվում է ծովի մակերևույթից 1375 մ. բարձրության վրա: Քաղաքով է անցնում Երևան-Թբիլիսի միջպետական նշանակության ճանապարհը: Ստեփանավանը գտնվում է Երևանից 139 կմ, Վանաձորից՝ 24 կմ հեռավորության վրա:

Քաղաքում գործել են արտադրական մանր ու միջին մի քանի ձեռնարկություններ, որոնք զբաղվել են սննդի, կահույքի և էլեկտրասարքերի արտադրությամբ:

Տաշիր

Տաշիր քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 8.7 հազ. բնակիչ) հիմնադրվել է 1834թ., որպես ռուսական աքսորավայր և կոչվել է Վորոնցովկա, հիմնականում ապրել են ռուսներ: 1991 թ. վերանվանվել է Տաշիր: Քաղաքով է անցնում Երևան-Թբիլիսի միջպետական նշանակության ավտոճանապարհը: Տաշիր քաղաքը գտնվում է Երևանից 162 կմ, Վանաձոր քաղաքից՝ 42 կմ հեռավորության վրա:

Քաղաքում գործել են ***կաթի վերամշակմամբ*** զբաղվող մի քանի կազմակերպություններ, որոնց արտադրած կաթնամթերքը (պանիր,կարագ) լայն սպառում ունի ոչ միայն հանրապետությունում, այլև հանրապետությունից դուրս:

Ալավերդի

Ալավերդի քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 15.8 հազ. բնակիչ) գտնվում է Դեբեդ գետի ափին (Երևանից 162 կմ, Վանաձորից՝ 47 կմ հեռավորության վրա): Քաղաքը ձևավորվել է պղնձաձուլական գործարանի կառուցումից հետո: Վերագործարկված պղնձաձուլական արտադրությունը գործում է նաև այսօր, որի արտադրանքը կազմել է ՀՀ Լոռու մարզի տնտեսական ցուցանիշների ծանրակշիռ մասը:

Ախթալա

Ախթալա քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 2.4 հազ. բնակիչ) գտնվում է Դեբեդի ձախ ափին (Երևանից 186 կմ հեռավորության վրա), լեռնային դարավանդի վրա: Քաղաքի արդյունաբերությունը մասնագիտացած է հանքագործական արդյունաբերությունում (արտադրվում է պղնձի խտանյութ):

Թումանյան

Թումանյան քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 1.7 հազ. բնակիչ) գտնվում է Դեբեդի աջ ափին (Երևանից 148 կմ, Վանաձորից՝ 42 կմ հեռավորության վրա): Հետպատերազմյան շրջանում տեղական հումքի բազայի վրա կառուցվել է հրակայուն աղյուսի գործարան, որի շուրջն էլ ձևավորվել է ներկայիս Թումանյան քաղաքը:

Շամլուղ

Շամլուղ քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 0.7 հազ. բնակիչ) գտնվում է Դեբեդ գետի ձախ ափին (Երևանից 196 կմ, Վանաձորից՝ 63 կմ հեռավորության վրա): Հայտնի է իր պղնձի, արծաթի հանքավայրերով և համարվել է հանքաշահագործման կարևորագույն կենտրոններից մեկը Հարավային Կովկասում:

Մշտական բնակչությունն ըստ տարիքային խմբերի
2011թթ. հունվարի 1-ի դրությամբ

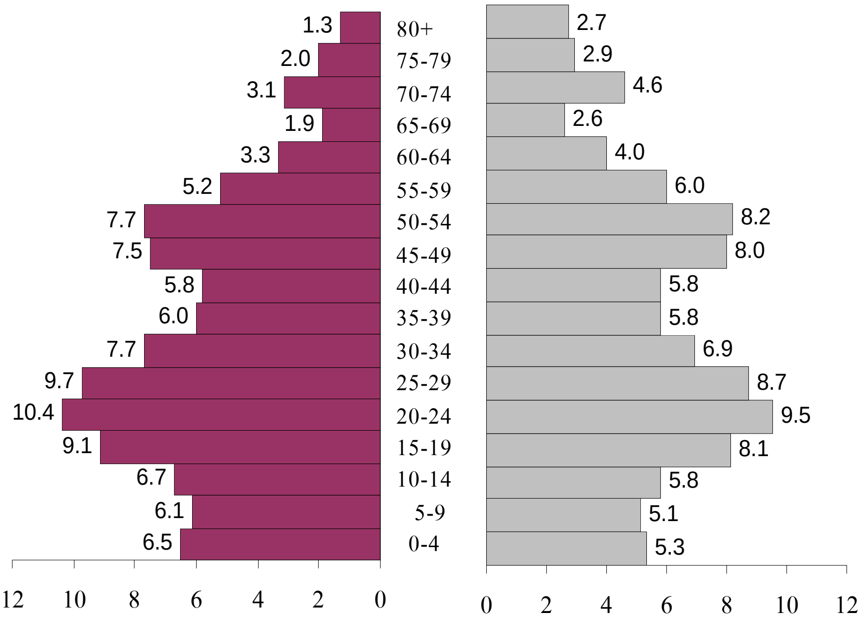

Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ

	Քանակը				
	2006	2007	2008	2009	2010
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ,ընդամենը	1169	1148	1158	1184	1142
այդ թվում՝					
խանութներ	348	342	326	366	323
կրպակներ	784	741	765	749	750
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	4	4	2	2	2
սպառողական ապրանքների շուկաներ	4	4	4	4	3
առևտրի այլ օբյեկտներ	29	57	61	63	64

Կրթական հաստատություններ

	Քանակը				
	2006	2007	2008	2009	2010
Պետական նախադպրոցական	56	53	53	55	57
Պետական հանրակրթական	168	168	167	167	167
Ոչ պետական հանրակրթական	-	-	1	1	1
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	24	24	23	22	22
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական[1]	1	1	1	4	4
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	9	9	9	9	9
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	3	2	2	2	2
Պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	1	1	1
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	2	2	2	2	2
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	3	2	2	2	2

Քաղաքային համայնքներ

Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը	
		2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ*, մարդ	2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ** մարդ
Վանաձոր	ք. Վանաձոր	104849	104998
Ալավերդի	ք. Ալավերդի	16545	16509
	գ. Ակներ		
Ախթալա	ք. Ախթալա	2389	2399
	գ. Առողջարանին կից		
Թումանյան	ք. Թումանյան	1847	1797
	գ. Քոբեր կայարանի		
Շամլուղ	ք. Շամլուղ	750	750
	գ. Ախթալա		
	գ. Բենդիկ		
Սպիտակ	ք. Սպիտակ	15172	15255
Ստեփանավան	ք. Ստեփանավան	16196	16184
	գ. Արմանիս		
Տաշիր	ք. Տաշիր	8647	8667

[1] Այստեղ և հետայսու՝ 2009 և 2010թթ. ցուցանիշներում ներառված են նաև այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

* *Այստեղ և հետայսու՝ ՀՀ մարզերի քաղաքային համայնքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ընթացիկ հաշվառմամբ:*

** *Այստեղ և հետայսու՝ ՀՀ մարզերի գյուղական համայնքների այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ գյուղական համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող <<Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը>> պետական վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 866 գյուղական համայնքների մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ ըստ մարզերի ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա (շեղումը՝ 01.01.2011թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +5.1%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գուղական համայնքների միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:*

Գյուղական համայնքներ

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը**	
			2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ	2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ
1	Ագարակ		1204	1190
2	Ազնվաձոր		362	370
3	Աթան		213	241
4	Ահնիձոր		180	173
5	Ամրակից		528	530
6	Այգեհատ		220	215
7	Անտառամուտ		297	299
8	Անտառաշեն		265	280
9	Ապավեն		139	140
10	Արդվի		195	240
11	Արծնի		285	289
12	Արջուտ	•Արջուտ •Արջուտ կայարանին կից	1471	1433
13	Արևածագ		715	675
14	Արևաշող		2800	2799
15	Աքորի		2981	2987
16	Բազում		1075	965
17	Բլագոդարնոյե		234	227
18	Բովաձոր		285	286
19	Գարգառ		1342	1349
20	Գեղասար		921	924
21	Գյուլագարակ		2124	2214
22	Գոգարան		1462	1469
23	Գուգարք		7005	7012
24	Դաշտադեմ		132	129
25	Դարպաս		1976	1992
26	Դեբետ		930	917
27	Դսեղ		2218	2221
28	Եղեգնուտ		858	875
29	Թեղուտ		760	769
30	Լեջան		955	1083
31	Լեռնահովիտ		1323	1311
32	Լեռնանցք		1550	1566
33	Լեռնապատ		2283	2279
34	Լեռնավան		1534	1552
35	Լերմոնտով		1010	1013
36	Լոռի բերդ		390	377
37	Լորուտ		1088	1075
38	Լուսաղբյուր		1311	1216
39	Խնկոյան		365	298
40	Ծաթեր		407	403
41	Ծաղկաբեր		1262	1342
42	Ծաղկաշատ		217	203
43	Կաթնաղբյուր		994	987
44	Կաթնաջուր		1943	2033
45	Կաթնառատ		1021	1028
46	Կաճաճկուտ		427	425
47	Կարմիր Աղեկ		170	160
48	Կողես		384	355
49	Կուրթան		2216	2252
50	Հագվի		496	501
51	Հալավար	• Հալավար •Գյուլլուդարա • Հայդարլի • Քիլիսա	161	160
52	Հաղպատ		758	767
53	Հարթագյուղ		1348	1353
54	Հոբարձ		823	824
55	Հովնանաձոր		105	90
56	Ձյունաշող		179	153

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը**	
			2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ	2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ
57	Ձորագետ		271	265
58	Ձորագյուղ		317	233
59	Ձորամուտ	• Ձորամուտ •Գոգավան	296	296
60	Ղուրսալ		576	534
61	Ճոճկան		2112	2138
62	Մարգահովիտ		3814	3824
63	Մարց		644	639
64	Մեդովկա	•Մեդովկա •Կրուգլայա շիշկա	455	505
65	Մեծ Այրում	• Մեծ Այրում • Փոքր Այրում	945	986
66	Մեծավան		5653	5692
67	Մեծ Պառնի		2035	2060
68	Մեղվահովիտ	• Մեղվահովիտ • Նորամուտ	269	275
69	Միխայելովկա		662	661
70	Մղարթ		510	525
71	Յաղդան		103	97
72	Նեղոց		302	302
73	Նովոսելցովո		184	186
74	Նորաշեն		1112	1157
75	Նոր Խաչակապ		682	603
76	Շահումյան		3002	3005
77	Շամուտ		297	296
78	Շենավան		517	513
79	Շիրակամուտ		2580	2550
80	Շնող		3130	3139
81	Չկալով		148	186
82	Պաղաղբյուր		161	153
83	Պետրովկա		218	244
84	Պրիվոլնոյե		1046	1048
85	Պուշկինո		251	249
86	Ջիլիզա		102	103
87	Ջրաշեն		3661	3756
88	Սարալանջ		188	168
89	Սարահարթ		1485	1485
90	Սարամեջ		1679	1730
91	Սարատովկա	• Սարատովկա • Գետավան	483	483
92	Սարչապետ		2100	2102
93	Սվերդլով		1074	1072
94	Վահագնաձոր		274	297
95	Վահագնի		974	975
96	Վարդաբլուր		1346	1379
97	ՈՒռուտ		1018	1050
98	ՈՒրասար		387	399
99	Փամբակ	• Փամբակ • Փամբակ կայարանին կից	364	404
100	Քարաբերդ		97	91
101	Քարաձոր		443	505
102	Քարինջ		631	622
103	Քարկոփ		420	418
104	Օձուն	•Օձուն • Ամոջ	5739	5812
105	Ֆիոլետովո		1411	1403

ՀՀ Լոռու մարզի պայմանական 10 000 բնակիչ ունեցող սոցիալական մի շարք բնութագրիչներ, 2010թ.

	Ընդա-մենը	*նրանցից՝*	
		կանայք[1]	տղամարդիկ[1]
Բնակչությունը, մարդ	10000	5150	4850
Ծնվածներ, մարդ	131	62	69
Մահացածներ, մարդ	104	50	54
Ամուսնություններ	50	X	X
Ամուսնալուծություններ	17	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	31.7	X	X
Կրթության ոլորտ. հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	124	59	65
հանրակրթական	1135	552	583
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան-ստեղծագործական կենտրոններ	71	50	21
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	17	3	14
միջին մասնագիտական	93	56	37
բարձրագույն մասնագիտական	186	110	76
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	32043	…	…
Մարզիկներ, մարդ	119	17	102
Զբաղվածներ, մարդ	3270	…	…
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	-	-	-
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	-	-	-
գիտության թեկնածուներ	-	-	-
ուսուցիչներ	143	122	21
բժիշկներ	18	…	…
միջին բուժանձնակազմ	43	…	…
Գործազուրկներ /պաշտոնապես գրանցված/, մարդ	379	348	131
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1850	…	…
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	658	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	21431	…	…
թատրոն	1050	…	…
համերգ	-	-	-
թանգարան	668	…	…
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	47	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	26	X	X
միջին ծանրության	11	X	X
ծանր	9	X	X
առանձնապես ծանր	0.0	X	X

[1] *Ցուցանիշները հաշվարկային են:*